

Archiwa Rwandy i Ugandy

INSPIRACJA DLA ANTROPOLOGA POLITYKI

1 marca 2023 roku na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego odbyło się spotkanie z mgr Wioletą Gierszewską z Instytutu Politologii Wydziału Nauk Społecznych UG poświęcone archiwom narodowym Rwandy i Ugandy. Zostało ono zorganizowane przez Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego, Naukowe Koło Historyków Uniwersytetu Gdańskiego, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich i Wydział Historyczny UG. Zachęcamy do przeczytania wywiadu z młodą badaczką

Serdeczności Ugandyjczyków
doświadcza się na każdym kroku.

Wioleta Gierszewska
z ugandyjskimi dziećmi

Fot. archiwum prywatne

Wioleta Gierszewska podczas kwerendy w Department of Library Services Parliament of the Republic of Uganda

Fot. archiwum prywatne

► **Co zainspirowało panią do zajęcia się archiwami Rwandy i Ugandy?**

Region Wielkich Jezior Afrykańskich stanowi niezmiernie ważne i interesujące pole badawcze dla osób, które tak jak ja specjalizują się w antropologii polityki. Inspirację stanowił między innymi temat pisanej przeze mnie rozprawy doktorskiej *Mit polityczny w regionie Wielkich Jezior Afrykańskich*.

► **Jak prowadzi się badania w afrykańskich archiwach? Co było dotychczas najtrudniejsze, a co panią mile zaskoczyło?**

Kwerendy archiwalne prowadziłam między innymi w Uganda National Records Centre and Archives, w Department of Library Services Parliament of the Republic of Uganda w Kampali, w National Archives in Rwanda oraz Kigali Genocide Memorial

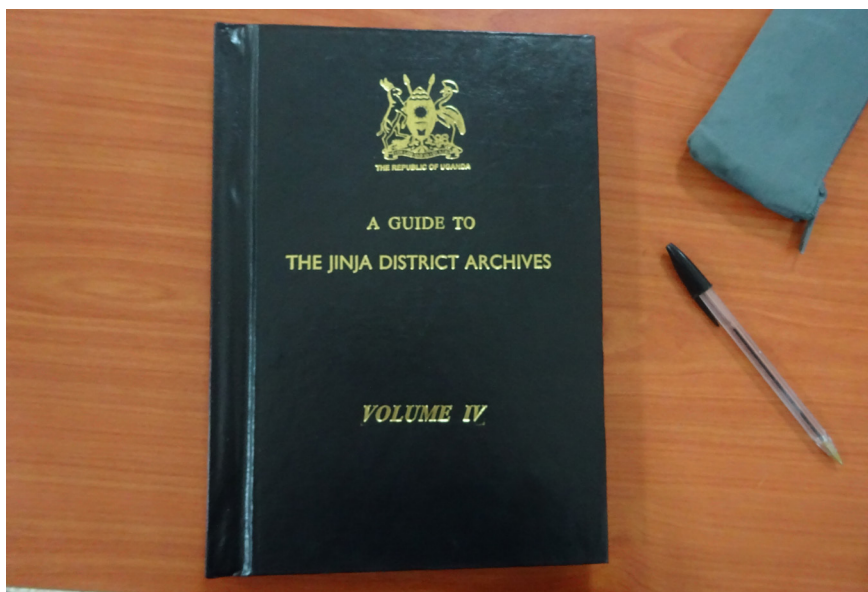
w Kigali. Przede wszystkim należy uzyskać odpowiednie zezwolenia miejscowych władz na korzystanie z archiwaliów, co nie jest sprawą łatwą. Mile zaskoczyło mnie to, że w Uganda National Records Centre and Archives dokumentacja była starannie uporządkowana. Za najtrudniejsze uważam prowadzenie badań w miejscach oddalonych od stolic obu krajów. Koszty korzystania z dokumentacji również zniechęcają do podejmowania badań.

► **W jaki sposób przygotowała się pani do prowadzenia badań? Wiem, że zanim udała się pani na badania terenowe do Afryki, przeprowadziła pani kwerendy w instytucjach europejskich. Które to były instytucje i jakie materiały zdobyte w czasie tych wizyt pomogły pani przygotować się do analizy zasobów archiwalnych w Rwandzie i Ugandzie?**

Przed przystąpieniem do kwerendy w archiwach Ugandy i Rwandy prowadziłam kwerendy biblioteczno-archiwalne między innymi w Diplomatic Archives Belgian Ministry of Foreign Affairs w Brukseli, Archives of the French Ministry of Foreign Affairs w Paryżu, The National Archives oraz w archiwum i bibliotece School of Oriental and African Studies w Londynie, w archiwum Ministerstwa Zahraničných Vecí a Europejských Záležitostí Slovenskej Republiky w Bratisławie, a także w Institut für Afrikawissenschaften w Wiedniu. Był to bardzo ważny etap w mojej karierze naukowej, gdyż pozwolił mi na nabycie wiedzy i umiejętności praktycznych z zakresu warsztatu pracy naukowej, zwłaszcza pracy z dokumentami archiwalnymi. Doświadczylam tego, jak ważne są odpowiednie przygotowanie się do prowadzenia takich badań, nabycie umiejętności sporządzania

Inwentarze w Uganda National Records Centre and Archives

Fot. archiwum prywatne

ich planu, odpowiedniego zapisu dokumentów, sporządzanie notatek czy fiszek. Poznałam też różne procedury i możliwości korzystania z archiwów. Nabyta wiedza i umiejętności warsztatowe przydały się w Ugandzie i Rwandzie, choć, w przeciwieństwie do pracy w państwach europejskich, mój plan badań był tam wielokrotnie modyfikowany. Wynikało to między innymi z faktu, że badania prowadziłam w wielu miejscach oraz korzystałam z różnorodnych źródeł o różnej dostępności. Poza archiwami były to placówki rządowe, siedziby partii politycz-

nych, uniwersytety. Bardzo ważnym elementem przygotowania się do prowadzenia badań jest wcześniejsza znajomość tematyki, którą chce się badać, oraz informacje na temat lokalizacji interesujących nas dokumentów.

► **Czy na podstawie przeprowadzonych badań może pani powiedzieć, czy i jak okres kolonializmu Rwandy i Ugandy prezentowany w dokumentach europejskich różni się od tego opisywanego w dokumentach zgromadzonych w archiwach tych dwóch państw afrykańskich?**

Proszę pamiętać, że w przypadku zarówno archiwów w Ugandzie i Rwandzie, jak i archiwów w państwach europejskich mówimy o dokumentach w przeważającej większości sporządzonych przez administrację kolonialną, czyli Europejczyków, którzy odgrywali określoną rolę w tym systemie. Część z tych dokumentów została w państwach afrykańskich, ale większość została wywieziona do Europy. Różnica polega głównie na interpretacji dokumentów archiwalnych czy odtwarzaniu poszczególnych wydarzeń historycznych przez badaczy lokalnych

Pierwsze książki wydane w Ugandzie

Fot. archiwum prywatne

Ebola wciąż groźna.
Tablica ostrzegawcza w Gisenyi

Fot. archiwum prywatne

i europejskich. Lokalni badacze zdecydowanie częściej wskazują na wartości rodzimych kultur i represyjność systemu kolonialnego.

► **Jak samą kolonizację postrzegają mieszkańcy tych państw?**

Lokalni profesorowie nauk o polityce, na przykład Murindwa Rutanga z Makerere University w Kampali, wykorzystujący w swoich badaniach dokumenty archiwalne, krytykują system kolonialny i podkreślają jego opresyjność. Podobnie czynią politycy.

► **Jak wygląda życie mieszkańców Rwandy i Ugandy? Jak bardzo różni się ono od życia, które prowadzimy w Europie?**

Przede wszystkim różnice wynikają z odmiennego położenia geograficznego, uwarunkowań klimatycznych, wreszcie – z różnic kulturowych. Są wielkie różnice między życiem w miastach (standardy zbliżone do europejskich) a życiem na wsiach. Stolicy są najlepiej rozwinięte pod względem infrastruktury oraz najbezpieczniejsze. Obszary przygraniczne nie należą do stabilnych. Ponadto

należy liczyć się z tym, że co jakiś czas, zwłaszcza na zachodzie Ugandy, dochodzi do wybuchu różnych epidemii, na przykład gorączki krwotocznej spowodowanej przez wirusa Ebola.

► **Czy planuje pani powrót do Afryki?**

Tak. Z pewnością będę wracać do państw regionu Wielkich Jezior Afrykańskich.

► **Dziękuję za rozmowę.**

Agnieszka Bień

Druk pierwszej prasy w Ugandzie

Fot. archiwum prywatne